

СТРАТЕГІЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЯМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ АПК

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В роботі акцентується увага на стратегічних аспектах управління інноваціями на підприємствах усіх сфер агропромислового комплексу. Інноваційний шлях розвитку розглядається як підґрунтя забезпечення соціальної стабільності у суспільстві, посилення соціальної орієнтованості економічного розвитку. Обґрунтовано, що впровадження ефективних механізмів управління інноваціями підприємств АПК повинно відбуватися за дотриманням визначених принципів.

Ключові слова: інновації, ринок інновацій, інноваційна діяльність, інноваційний менеджмент, тип інноваційної стратегії, стратегічний аспект управління

STRATEGIC ASPECTS OF INNOVATION MANAGEMENT AT ENTERPRISES OF AGRICULTURE

Abstract

The work focuses on the strategic aspects of innovation management at enterprises of all spheres of the agro-industrial complex. The innovative way of development is considered as the basis for ensuring social stability in society, strengthening the social orientation of economic development. It is substantiated that the implementation of effective innovation management mechanisms of agro-industrial complex enterprises should be carried out in accordance with the specified principles.

Keywords: innovation, innovation market, innovation activity, innovation management, type of innovation strategy, strategic aspect of management

На підприємствах агропромислового комплексу інновації займають ключове місце серед факторів, які впливають на їх стале зростання. Особливо важливою є необхідність узгодженого підходу до вирішення різних аспектів управління, таких як технічні та технологічні, організаційно-економічні та соціально-екологічні проблеми. Цей підхід сприятиме оптимізації стратегічного розвитку суб'єктів агропромислового комплексу.

Комплексність інноваційної діяльності вимагає ретельної праці над інноваційною політикою суб'єктів АПК та формуванням ефективних механізмів управління інноваційним розвитком, відомих як інноваційний менеджмент. Важливим аспектом цього управління є його стратегічна орієнтація, яка дозволяє вирішувати широкий спектр питань щодо планування та впровадження інноваційних проектів і програм з метою внесення якісних змін у всі сфери функціонування підприємства. Таким чином, будь-які стратегічні кроки підприємства необхідно оцінювати як інноваційні, оскільки вони базуються на нововведеннях у виробництві, збуті, соціальному розвитку тощо [1].

Ринок інновацій в науковій літературі пропонується розглядати як дієвий елемент у сукупності інструментарію та важелів інноваційної моделі розвитку національної економіки. Загальноприйнято, що ринок інновацій має слугувати стратегічним орієнтиром подальшого економічного зростання підприємств АПК як у поточному періоді, так і у довготривалій перспективі. За переконанням авторів, гальмом у вирішенні такої проблеми потрібно вважати відсутність належної уваги до ринку інновацій з боку уряду України [2].

Для розуміння сутності ринку інновацій вкрай важливим є узагальнення його особливостей. Сучасне суспільство переживає трансформацію розвитку, що визначило формування моделі інноваційного господарювання. Ця модель віддає перевагу якості життя населення, акцентує на інтелектуальній складовій капіталу підприємств і усвідомленому забезпеченні збереження довкілля. Забезпечення соціально орієнтованого розвитку значною мірою залежить від розвитку технологій. Таким чином, широке впровадження інновацій, ресурсозберігаючих технологій та виробництво екологічно чистого продовольства в агропромисловому комплексі сприятимуть формуванню

конкурентних переваг його підприємств та забезпечать безперешкодну інтеграцію у світову економічну систему.

Варто зазначити, що модель інноваційного розвитку суттєво перетворює економічну організацію країни, техніко-технологічну базу господарювання та має вплив на соціальні аспекти, надаючи новий зміст економічним функціям державних органів влади. Зважаючи на те, що власники приватного капіталу зазвичай не зацікавлені в інвестуванні у довгострокові науково-технологічні проекти, держава повинна виступити як безпосередній ініціатор інноваційного розвитку, замовник та організатор відповідних програм. Ми підтримуємо точку зору, що держава, стимулюючи впровадження сучасних технологій, сприяє економічному піднесенню країни, що є важливою гарантією її економічної безпеки [2].

Розвиток національного ринку інновацій потребує створення відповідної інфраструктури, яка сприятиме швидкому впровадженню технологічних нововведень. У цьому контексті роль суб'єктів малого та середнього підприємництва в сфері інноваційного бізнесу та створення спільних структур з іноземними підприємствами набуває значення, зокрема шляхом розширення мережі технопарків, технополісів, інноваційних інкубаторів тощо. Однак у сфері агропромислового комплексу України ці форми інфраструктури розвиваються надто повільно.

Інноваційний розвиток господарської діяльності суб'єктів усіх галузей агропромислового комплексу передбачає управлінські трансформації, спрямовані на посилення використання інтелектуального потенціалу, зміцнення конкурентного статусу, збільшення обсягів діяльності та економічного зростання. Умови обмежених матеріальних ресурсів підкреслюють важливість впровадження інновацій, що стає важливим фактором у забезпеченні ресурсоощадного господарювання. Цей аспект відіграє ключову роль у формуванні інноваційної ідеології та культури в господарській діяльності підприємств агропромислового комплексу [3].

Особливу увагу варто звернути на те, що впровадження ефективних механізмів розвитку інноваційної діяльності підприємств у всіх сферах агропромислового комплексу повинно відбуватися за обов'язкового дотримання певних принципів. Серед них основними є:

1. Безумовне врахування дії економічних законів у господарській діяльності.
2. Створення сприятливого середовища для інноваційного розвитку підприємств.
3. Оптимізація правового забезпечення інноваційної діяльності в країні.

Ефективність управління та регулювання інноваційної діяльності залежить від ефективності використання інструментів на підприємствах агропромислового комплексу. Для цього необхідно:

а) Чітко визначити пріоритети інноваційної діяльності в стратегії розвитку суб'єктів господарювання.

б) Створити необхідну інфраструктуру (організаційно-координаційні підрозділи, інформаційно-аналітичні та консультаційні мережі), яка забезпечить ефективне втілення пріоритетів інноваційної діяльності, визначених у стратегії підприємств агропромислового комплексу.

в) Розробити ефективну систему мотивації для здійснення інноваційної діяльності.

г) Забезпечити моніторинг та контроль з боку власника (керівництва) за виконанням заходів інноваційної політики суб'єктів господарювання.

Проблеми стабілізації національної економіки, зокрема в сферах діяльності підприємств агропромислового комплексу, вимагають активізації інноваційних процесів. У зв'язку з цим, проблема формування ефективних механізмів управління розвитком суб'єктів господарювання в умовах впровадження інновацій стає пріоритетною. Це передбачає розроблення стратегії, що враховує потреби економічного розвитку на довгострокову перспективу. Вирішення цього складного завдання вимагає критичного комплексного аналізу та переосмислення існуючих підходів, а також створення основ для забезпечення ефективного розвитку суб'єктів господарювання в сфері АПК при впровадженні інновацій.

Однією з основних перешкод у процесі залучення інноваційного потенціалу для вирішення господарських завдань підприємств агропромислового комплексу є відсутність відповідності між результатами наукових досліджень та практичною діяльністю суб'єктів ринку. Державу необхідно розглядати як ключового інтегратора таких процесів. Для перетворення наявного науково-технічного потенціалу в Україні у справжній чинник економічного розвитку необхідно розробити комплексну державну програму підтримки інноваційних процесів.

Першочерговим завданням буде створення сприятливих економічно-правових умов для формування інноваційної системи, з особливим акцентом на підприємства агропромислового

комплексу, які відіграють ключову роль у виробництві продовольства та забезпеченні продовольчої безпеки країни.

Стратегічні аспекти вирішення цієї проблеми включають опрацювання ефективних правил взаємодії між елементами наукових досліджень на законодавчому рівні, створення системи просування на ринок науково-технічних розробок та продукції, яка захищає права на інтелектуальну власність, і підвищення інноваційної активності підприємств АПК.

Формування інноваційної системи потребує врахування відмінностей інноваційного потенціалу за окремими регіонами, виявлення регіонів з низькими перевагами, значним інноваційним та інвестиційним потенціалом та розвитком відповідних виробництв.

Отже, застосування комплексного підходу до оцінки рівня та тенденцій розвитку підприємств агропромислового комплексу на основі інновацій дозволить обґрунтувати стратегічні цілі, стане основою для прийняття управлінських рішень та формування вимог до планів інноваційного розвитку суб'єктів цієї галузі. Крім того, інноваційний аспект буде значним фактором у формуванні організаційно-економічних взаємин підприємств АПК.

Стратегічна спрямованість інноваційного менеджменту підприємств АПК зумовлює об'єднання цілей технічного розвитку (оновлення) та капіталовкладень, результатом такого поєднання буде запровадження нових технологій, що дозволить пропонувати ринку новий продукт. Можливості та рівень практичної реалізації інноваційних заходів суб'єктами агропромислового комплексу визначаються двома складовими, а саме: обсягами та рівнем використання наявних на підприємстві ресурсів (у тому числі й інформаційних); ринковою позицією підприємства (часткою на ринку, ступенем доступу до джерел сировинно-ресурсного забезпечення, позицією у конкурентній боротьбі тощо). Саме зазначені складові необхідно враховувати підприємствам під час вибору типу інноваційної стратегії.

В світовій практиці зростає популярність інноваційної стратегії, яка передбачає прогнозування можливих кризових ситуацій на підприємствах та запровадження відповідних заходів на попередження криз та їх наслідків. На наш погляд, ця стратегія має бути орієнтиром для підприємств агропромислового комплексу України. При формулюванні інноваційних заходів для підприємств усіх галузей АПК важливо визначити пріоритетні напрями, що потребують інноваційних підходів, скоротити кількість управлінських рівнів для прискорення інноваційних процесів та оптимізувати терміни розробки та обґрунтування інноваційних проєктів. Важливо також вибирати альтернативні інноваційні проєкти, які при обмежених ресурсах та обладнанні підприємства забезпечують максимальне зростання вартості капіталу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Крисальний О.В. Організаційно-економічні особливості інноваційної діяльності / О.В. Крисальний // Економіка АПК. 2005. № 8. С. 10-12.
2. Березіна Л. М. Інноваційна політика підприємств АПК: тактичні та стратегічні аспекти / Маркетинг і менеджмент інновацій, 2013, № 4. URL: <http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/>
3. Касич А.О. Розвиток інвестиційно-інноваційних процесів в Україні: джерела, оцінка, перспективи : монографія / А.О. Касич. – Кременчук : ТОВ «Кременчуцька міська друкарня», 2008. – С. 272.

Пилипчук Іван Юрійович – аспірант кафедри економіки підприємства і виробничого менеджменту, Вінницький національний технічний університет, Вінниця

Небава Микола Іванович – кандидат економічних наук, професор кафедри економіки підприємства і виробничого менеджменту, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: nebava@vntu.edu.ua.

Pylypchuk Ivan Yuriyovych – graduate student of the Department of Enterprise Economics and Production Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

Nebava Mukola Ivanovych – candidate of economic sciences, professor of the Department of Business Economics and Production Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: nebava@vntu.edu.ua.